

ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЬ МЕТАМОРФОЗ ІЛЛІ ГАЛАЙДИ*

Відомий український письменник і літературознавець Словаччини Ілля Галайда (нар. 1931) належить до тих рідкісних особистостей, яких Бог щедро обдарував багатьма талантами. Пряшівчани добре знають Іллю Павловича як чудового лектора, педагога, плідного науковця, пристрасного публіциста і декламатора, співака і художника-скульптора. Не одне десятиліття на сторінках «Дуклі» чи окремих збірників Ілля Галайда публікує і свої переклади з доробку знакових словацьких поетів. Тож вихід у світ упорядкованої ним антології сучасної словацької поезії «Із кузні часу» (2007) був дійсно й очікуваним, і закономірним.

У передмові до книги «Двадцять п'ять моїх метаморфоз» перекладач подає коротеньку історію перекладу словацьких авторів в Україні, зупиняючись, передусім, на таких ґрунтовних виданнях, як «Антологія чеської і словацької поезії» (1964), «Слов'янське небо» (1972), «Веселка Татр» (1982), «Відкритий дім» (1982), «Антологія словацької поезії ХХ століття» (1997). Набравшись відваги, Ілля Галайда зробив спробу продовжити цю благородну традицію і запропонував читачькому загалу словацьку поезію кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Митець зізнається, що прагнув перекладу вірного і гарного, намагався бути максимально близьким до оригіналу, щоб у перекладі засвітилася душа кожного словацького поета. «Сучасний читач – шанувальник поезії, – пише Ілля Галайда, – заглянувши в антологію, може подумати: невже це у словацькій поезії найкраще? Кожен має право на подібні сумніви, бо мій підхід до відбору поетів

та творів, певна річ, дуже суб'єктивний – велінням душі і серця я знаходив себе в них. Доводилося, відбираючи і перекладаючи вірші кожного з них, двадцять п'ять разів перевтілитись, щоб проникнути у їхні душі і серця й досягнути спорідненості наших душ, торкнутись живучого коріння слов'янського генотипу...» (С. 4). Відтак перед українським читачем відчинилися двері у поетичний світ таких митців, як Ю. Андрічик, Я. Бузаші, С. Вайгл, А. Валцєрова-Баціґалова, М. Гауґова, Є. Голбова, Е. Я. Грох, Я. Замбор, Я. Канторова-Балікова, М. Касарда, В. Ковалчік, М. Кочан, Б. Красновський, Й. Лайкерґ, М. Мілчак, А. Ондрейкова, М. Отченаш, Д. Подрацька, В. Прокешова, М. Ріхтер, Я. Стахо, Р. Чіжмарік, Л. Шімон, О. Штефанко та П. Янік.

Дехто зі згаданих репрезентантів уже перекладався українською. До прикладу, добірки віршів Я. Бузаші та Я. Замбора увійшли в упорядковану Д. Павличком «Антологію словацької поезії ХХ століття»; творчість окремих поетів презентовано у зініційованому Д. Федакою «Відкритому домі» (лірика М. Касарди у перекладі П. Скунця, Ю. Андрічика у перекладі Р. Лубківського, А. Баціґалової у перекладі В. Густі, Б. Красновського у перекладі В. Басараба, Я. Замбора у перекладі Р. Лубківського та П. Скунця); лірика Я. Бузаші (пер. Д. Павличко), Я. Замбора (пер. Д. Павличко, Р. Лубківський), Я. Канторової (пер. С. Майданська), В. Ковалчіка (пер. П. Марусик, Р. Лубківський), А. Ондрейкової (пер. С. Жолоб), Я. Стахо (пер. В. Забаштанський, Р. Лубківський), Р. Чіжмаріка (пер. Р. Качуровський, Р. Лубківський) увійшла в упорядковану Р. Лубківським антологію «Веселка Татр»; творчість Й. Лайкерґа уже вийшла в Україні у творчій інтерпретації І. Галайди двома книжками – «Вечоріння» (2002) і

* Із кузні часу. Антологія сучасної словацької поезії у перекладах Ілли Галайди. – Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття» – Пряшів: Спілка українських письменників Словаччини Видавництво «NITECH s. r. o.», 2007. – 210 с.

«Недовговічність» (2006); вірші М. Отченаша, Р. Чижмаріка та інших авторів публікувалися на сторінках збірника «Між Карпатами і Татрами» й под. Тим цікавіше майбутнім дослідникам буде осмислювати авторські добірки «Із кузні часу», а принагідно – й порівнювати паралельні переклади. Шкода тільки, що поряд з перекладами не подано першотвори. Це трохи ускладнить роботу з матеріалом, адже сам І. Галайда використав понад 50 поетичних збірок словацьких авторів, виданих у різний час (С. 196–197). Не виключено, що причина тут суто фінансова.

В цілому, українські переклади виконані професійно, зі знанням справи. Відчувається, що перекладач проникся лірикою словацьких митців, з якими його ріднить спільна історична і духовна спадщина, зумів зануритися у світ їхніх потаємних думок і почувань. Простежмо це хоча б на прикладі написаної вільним віршем (характерним, до речі, для більшості творів «Із кузні часу») поезії Міхала Отченаша «Повернення»:

Návrat

Na nahom nebi
zahanbený mesiac červenie.
Hory akoby šli na sobáš
a vietor stratil
pľuca.
Svedomiu sa zuby režь.
Taví sa inovat'
na osnovách citu.
Opaskom
z jedľovej kôry

prípútavam sa
k môjmu kraju.
(Michal Otčenáš.
Strminy, Východoslovenské
vydavateľstvo, 1983, S. 43)

Повернення

На голому небі
присоромлений місяць червоніє.
Гори ніби йшли до шлюбу,
а вітер утратив
легені.
У сумління зуби прорізаються.
Плавиться іній
на основах чуття.
Ременем
зі смерекової кори
прив'язуюсь
до рідного краю.
(Міхал Отченаш, с. 131)

Можна констатувати: перекладачеві вдалося оминати підступні підводні рифи, що неминуче траплялися на його шляху. Виваженість, сумлінність, вроджене мовне чуття та, зрештою, й добра теоретична база дозволили Іллі Галайді розкрити самотність кожного з представників сучасного словацького поетичного мистецтва, явити українському читачеві розмаїття їхнього художнього світу.

*Тетяна Ліхтей,
доцент кафедри словацької філології*